

Ds Hanneke Siebert

02-11-2014

Zevende zondag van de herfst. Laatste van de Genesis-cyclus.

Gemeente van Christus Jezus,

Sta op! Til de jongen op, want ik zal hem maken tot een groot volk...

Sta op. Ga staan. Leef vanuit Opstanding.

“Nu wij deze weken zo stapje voor stapje met Abrahams trektocht door het leven mee mogen lopen”, zei ds. Zuurmond hier, vorige week, “krijg ik steeds meer het gevoel dat het een Opstandingsverhaal is”. Het verhaal van de tocht van Abraham naar Kanaän als Opstandingsverhaal, in Slow Motion, Opstanding vertraagd afgespeeld. Niet voor niets wordt Abraham in het Tweede testament de vader van alle gelovigen genoemd. Niet voor niets wordt in het Evangelie Messias-Jezus de ‘zoon van Abraham’ noemt...

Vanmorgen komen Sara, Abraham en Hagar voorbij in een Opstandingsverhaal.

De verleiding is groot om in te zoomen op Izaäk. Eindelijk – een zoon. Eindelijk – vervulling van de belofte. Sara wordt zwanger en baart Abraham een zoon. Izaäk heet hij; men lacht – Hij lacht. Je hoort in die naam de lach van het ongelof; is het mogelijk om op hoge leeftijd nog toekomst voort te brengen? Je hoort in die naam de bevrijdende lach van een belofte die in vervulling gegaan is. Eindelijk – Sara heeft Abraham een zoon gebaart, het optrekken van Abraham uit het Ur der Chaldeeën is niet voor niets geweest. Je hoort in die naam de vrolijke lach die het leven met zich meebrengt.

Maar het lachen vergaat al snel. Want dat joch komt de pret bederven. Dat joch, van wie de naam in dit deel niet nader wordt genoemd. Zijn lach herinnert Sara aan Hagar. “God maakt dat ik kan lachen,” zegt Sara bij Izaäks geboorte. Maar Ismaëls lach, want over hem gaat het, confronteert haar met haar lach van haar ongelof. Met haar inmenging in de belofte van God met Abraham. Tweé zonen heeft Abraham, en beide zullen, op grond van Gods belofte tot een groot volk worden.

“ Ik wil niet dat mijn zoon Isaak later de erfenis moet delen met de zoon van die slavin”, zegt ze tegen Abraham. Zo doen we dat; mensen inzetten wanneer we ze nodig hebben, en even zo makkelijk aan de kant schuiven als we de zaakjes weer op orde hebben. Een speelbal is Hagar. De vluchteling, de Egyptische, de slavin, de vrouw van Abraham, net zoals het ons uitkomt. Verdwij uit mijn ogen, kijft Sara. Jaag haar weg uit de buurt van Isaäk!

In de theologie- en kerkgeschiedenis zijn heel wat pogingen ondernomen om recht te praten wat hier gebeurt. Ismaël zou spottend gelachen hebben, Ismaël zou die kleine, arme Isaäk uitgelachen hebben, Ismaël als de pestkop en de treiteraar...

Bovendien; is het uiteindelijk niet God zélf die Hagar wegstuurt? Ja, is door sommige theologen beweert, de belofte is ook alleen voor Isaäk. Hij is de enige, echte, ware... Dat joch van Hagar, die heidense, buitenlandse, die vluchteling...

En zo bagatelliseren wij de misstanden die we ervaren, zo verzachten we het onrecht wat mensen wordt aangedaan, zo rechtvaardigen we ons horen, zien en ons zwijgen.

Hagar belandt voor de tweede keer in de woestijn. Van goed fatsoen geeft Abraham nog een brood en een zak water mee. Een vader had twee zonen en hij verdeelde de erfenis onder hen. Met zorg en met twijfel zendt Abraham hen weg.

Voor de tweede maal komt Hagar uit in de woestijn. Daar waar de wegen zijn doodgelopen. Waar je ronddoelt zonder te weten waar naar toe. Waar geen verzorging of sociaal vangnet meer voor handen is. Waar de pijn van de krimp en de crisis in volle hevigheid voelbaar is. Waar mensen leven die het niet gered hebben in de cultuur van ikke-ikke meer-meer. Door God en mens in de steek gelaten.

Hagar gooit haar zoon onder een struik. Zoals de Egyptenaren later de Hebreeuwse zonen in de Nijl gooien. In de bloei van z'n leven maar ten dode opgeschreven. Slachtoffer in het spel van grote mensen en grote machten. We belanden van een lachende moeder naar een huilende moeder.

Dat joch, onder die struik, van wie de naam niet genoemd wordt, wordt dan toch bij zijn naam geroepen. Ismaël. God hoort! God hoort het huilen, God hoort de stem van de jongen, God hoort. De naam Ismaël betekent God hóórt. Waar een naam wordt uitgeroepen, wordt een mens in het leven geroepen. Daar kom je tot bestemming.

Vrees niet, Hagar, God hoort naar de stem van de jongen, daar waar hij is! Bronnen wellen op om je dorst te lessen. Bronnen borrelen in je om te voeden en te vitaliseren. Sta op en leef!

En denk nu niet dat het een geste van goed goddelijk fatsoen is, dat Ismaël niet doodgaat, daar in de woestijn. Denk nu niet dat het een kwestie van Joods-christelijke moraal is, om dat joch niet helemaal aan z'n lot over te laten.

Nee, Ismaël – Zoon van Abraham - wordt gered. Omdat God hoort.

Op precies dezelfde wijze wordt Isaäk, Zoon van Abraham gered. Het volgende hoofdstuk, hoofdstuk 22 is de offering van Isaak. Dat Abraham Isaäk bindt en hem wil doden. En dan verschijnt daar die ram in de struiken en blijft Isaäk leven. De plaats waar Abraham Isaäk als levende zoon terug ontvangt, noemt Abraham "God ziet".

God hoort en God ziet; die beide ervaringen zijn de redding van de zonen van Abraham.

God ziet, en er is leven mogelijk.

God hoort, en er is leven mogelijk.

Ismaël en Isaäk zijn en blijven als broers nauw met elkaar verbonden. Nota bene begraven zij later samen hun vader. Maar bovenal delen ze de ervaring van redding; door God gehoord, door God gezien. Ervaringen die maken dat ze onlosmakelijk verbonden zijn.

In het verhaal van Hagar en Ismaël komen zoveel lijnen van menselijk handelen samen. Op alle mogelijke manieren zetten we onze levensloop naar onze hand. En op alle mogelijke manieren proberen we ons falend handelen te verdoezelen, weg te schuiven. Op alle mogelijke manieren rechtvaardigen we scheiding tussen groepen mensen. Tussen wij-die-erbij-horen en zij-die erbuiten vallen.

In het verhaal van Hagar en Ismaël komt ook de lijn van de Allerhoogste samen: de ervaring dat de God van Abraham, Isaäk en Jacob geen God is van afgebakende en exclusieve volken. Ismaël mag opstaan zoals Isaäk mag opstaan. Het reddend zien en het reddend horen geldt voor alle volken, geldt álle mensen. Het heil van God, om dat dure woord te gebruiken, is allesomvattend, gaat aan al onze menselijk getrokken grenzen voorbij.

Wij vormen geen gemeenschap omdat we bij de kerk horen.

Wij vormen geen gemeenschap omdat we in Nederland wonen.

Wij vormen geen gemeenschap omdat we dezelfde taal, dezelfde gebruiken delen.

Wij vormen gemeenschap met alle volken, met alle mensen, omdat iedere mens door God gezien wordt, door God gehoord wordt. Zó radicaal is die boodschap. De impact van dat Goede Gerucht is haast te groot voor ons voorstellingsvermogen.

Sta op! Til de jongen op, want ik zal hem maken tot een groot volk...

Sta op, want de Levende hoort jou, vandaag, hier en nu.

Sta op, want de Levende ziet jou. Gehoord en gezien is je verdriet, pijn en radeloosheid.

Sta op, met je pijn, gemis, verdriet en machteloosheid, want leven is in Hem mogelijk.

Amen.